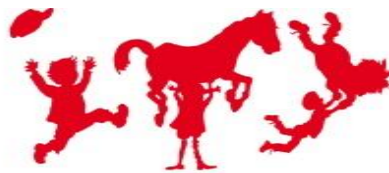
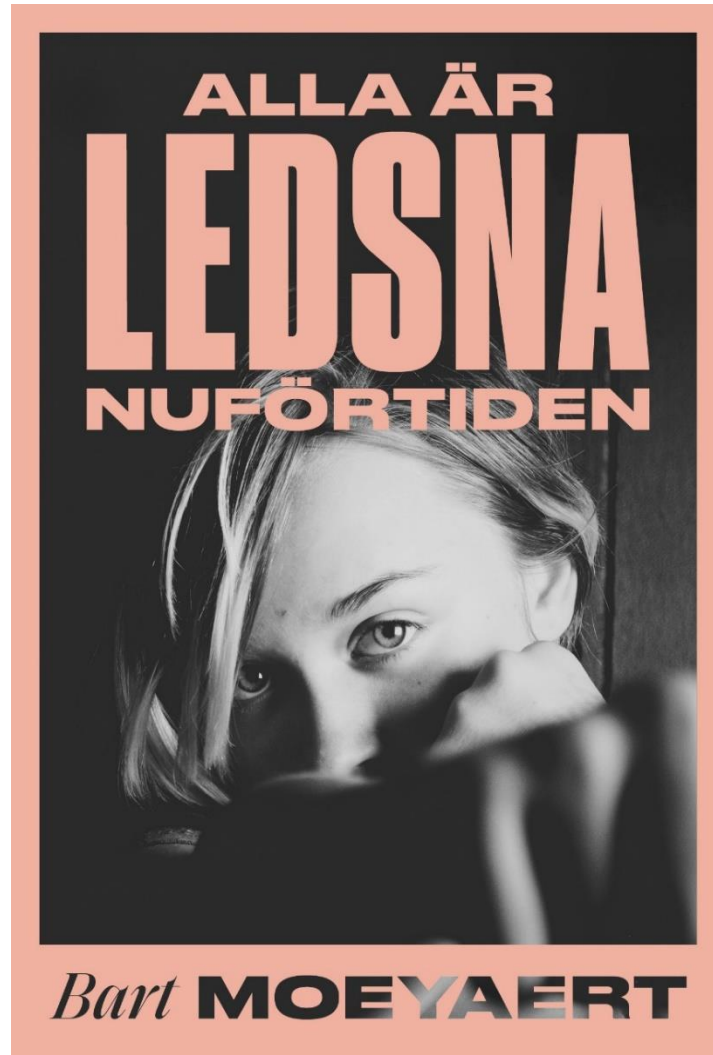

Läsnyckel till

Astrid Lindgren Memorial Award

©Illustrations: Björn Berg, Ingrid Vang Nyman, Ilon Wikland

Om författaren Bart Moeyaert

Den belgiske författaren Bart Moeyaert fick Litteraturpriset till Astrid Lindgrens minne 2019. Moeyaert är en mångfaldigt belönad författare som debuterade som 19-åring 1983 och som därefter publicerat runt 50 titlar i olika genrer. I Moeyaerts produktion finns bilderböcker, romaner, poesi, dramatik, sångtexter, TV-manus och essäer. Bart Moeyaert översätter också barn- och ungdomslitteratur till nederländska, har verkat som stadspoet i Antwerpen (2006-2007) och är känd som en skicklig föreläsare.

Den som vill läsa mer om Bart Moeyaert kan titta på ALMA:s webbplats men också på hans egen webbplats där det finns en internationell del med texter på engelska. Det finns också en rad intervjuer med och föreläsningar av Bart Moeyaert på Youtube.

www.alma.se/sv/Pristagare/2019/

www.bartmoeyaert.com/international.php

www.youtube.com/results?search_query=bart+moeyaert+

Om romanen *Alla är ledsna nuförtiden*

Livet är inte särskilt enkelt. Inte för Bianca, som inte säger så mycket men tänker desto mer, inte för hennes lillebror Alan som hjärtopererats tre gånger och ständigt har andningsmaskinen i närheten och inte för hennes mamma som renoverat köket för pengar som inte finns efter skilsmässan och som oroar sig för sina barn. Och hur är det för Biancas pappa, när hans dotter och hans nya kvinna inte alls kommer överens?

I *Alla är ledsna nuförtiden* beskrivs en lördagseftermiddag när mycket förändras. Bianca väntar på att hennes pappa ska komma och hämta henne för att hon ska bo med honom över helgen. Hon funderar i ensamhet över hur det är att vara Bianca, över att vara bortvald och att ständigt komma i skymundan för en allvarligt sjuk lillebror. En kompis till Alan kommer på besök tillsammans med sin mamma och kompisens mamma visar sig vara en TV-skådespelerska Bianca följer med stort intresse. I samtal med sin idol får Bianca nya perspektiv på hur hon skulle kunna tänka och tala om det hon känner och är med om. Samtidigt röjer grannfrun i sin trädgård och Biancas hemliga plats där hon ofta gömt sig undan världen för att tänka och vara ifred försvinner. Men den platsen kanske ändå inte behövs längre? När hennes pappa till slut kommer för att hämta henne har hon en ny plan för hur hon ska kunna visa och vara den Bianca hon vill vara. I de sista kapitlen öppnar sig möjligheter till mer av försoning och en mer tillitsfull kommunikation, för alla inblandade.

Det är Bianca som för ordet i *Alla är ledsna nuförtiden* och det är genom hennes ögon vi tar del av händelseförloppet. Hon iakttar, värderar och associerar, hon prövar olika sätt att uttrycka sig och tänker både på det som händer och på det som skulle kunna hända men inte blir av. Detta kräver, som vanligt när det gäller Bart Moeyaert kanske man kan säga, en eftertänksam läsning. Så mycket av det som sker rymms i det utsagda. Det finns mycket att diskutera och upptäcka tillsammans i bokcirkeln eller i klassrummet.

***Alla är ledsna nuförtiden* i bokcirkeln**

Vissa böcker lämpar sig särskilt väl att "bokcirkla", *Alla är ledsna nuförtiden* är en sådan. Trots ett ganska begränsat textomfång finns många teman att resonera om till exempel föräldraskap, behovet av att vara sedd, kommunikation, litterära (eller andra) förebilders betydelse och hur möjligheter att "starta om" kan se ut.

Många av de frågor som finns i skolmaterialet nedan går förstås också att använda som utgångspunkt för samtal i bokcirklar.

***Alla är ledsna nuförtiden* i klassrummet**

Alla är ledsna nuförtiden har begränsat omfång, en relativt enkel språkdräkt och ett rikt innehåll vilket gör texten möjlig och lämplig att arbeta med för många. Eftersom den kräver uppmärksam läsning kan den vara en utmärkt möjlighet att arbeta tillsammans med just detta och ett sätt att utveckla den egna läsförmågan vidare.

Före läsningen

Inför läsningen behöver man som lärare överväga hur mycket introduktion elevgruppen behöver till Moeyaerts berättarteknik. För vissa grupper är det säkert möjligt att ge sig in i läsningen utan vidare resonemang (många, men inte alla, i gymnasiets högre årskurser till exempel). För andra kan det vara värdefullt att få en "orientering", att läraren uppmärksammar att läsaren kastas rätt in i handlingen, och att valet av berättarperspektiv, Biancas, redan tidigt kräver uppmärksamhet. Vi som får ta del av hennes tankar och känslor förstår hur hon agerar – men vad är det hennes omgivning kan se? Finns det sådant som vi som läsare uppfattar men som Bianca inte verkar se eller förstå?

Fundera över titeln *Alla är ledsna nuförtiden*

Ett sätt att introducera texten är att reflektera över titeln. Låt eleverna kortskriva: vilka olika sätt finns det att uttrycka att man är ledsen? Hur är ledsenhet till exempel kopplad

till känslor som ilska, oro eller ensamhet? Vad blir man ledsen av? Vad tänker de om titelns ”alla”? Vad tänker de om ordet ”nuförtiden”?

Elevernas texter kan utgöra grund för samtal i grupp, såväl inför läsningen (för att få med fler perspektiv i sin egen läsning) som efter läsningen (för att undersöka hur svaren på frågorna eventuellt förändrats och fördjupats genom läsningen).

Under läsningen

Beroende på elevernas läsvana och det sammanhang de läser boken kan det finnas anledning att fundera över om eleverna behöver några frågor eller riktlinjer med sig in i sin läsning. Det finns ett antal frågor nedan (Efter läsningen) som kan fungera också som frågor att fundera över under läsningen. Det kan också vara värt att påpeka att det ofta är värdefullt att notera när något särskilt ord eller en bild återkommer flera gånger. Lägg lappar i boken, eller skriv upp sidor!

För vana läsare kanske det räcker med uppmaningen att samla citat som på något sätt väcker tankar eller känslor. Att arbeta med ”text-tanke”, det vill säga att skriva ner citat och korta tankar kring dessa, kan vara ett lämpligt arbetssätt.

Efter läsningen

Den viktigaste frågan är förstås den om vad texten säger mig som läsare, och hur jag reagerar på det. Ett boksamtal som hjälper till att utkristallisera betydelser hjälper till att besvara den frågan. Men för att boksamtalet ska bli undersökande och rikt på perspektiv kan man ibland behöva hjälp av mer specifika frågor. Nedan finns exempel på frågor att välja bland, samlade under några olika rubriker.

Karaktärerna

Bianca:

- Biancas pappa beskriver henne som ”ohanterlig”, hennes mamma brukar säga att hon är ”vildsint”. Hur beskriver Bianca sig själv? Hur skulle ni beskriva Bianca? Hur verkar det kännas att vara Bianca?
- Som läsare förstår vi att Bianca tänker mycket mer än hon säger, dels för att vi får ta del av hennes tankar, dels för att vi hör vad andra säger om och till henne. På vilka sätt uppfattar ni att hennes tänkande hjälper henne? Finns det tillfällen när hennes tänkande snarare gör det besvärligt för henne – vilka i så fall, och hur?
- När Bianca börjar samtalet med Billie ger hon sig själv ett nytt namn. Vad tänker ni att hon sedan menar med repliken ”Nu för tiden hörs mest Sorry”? Använder ni ordet Sorry ibland, och i så fall när?

'Fint,' säger Billie när hon har hört namnet som jag har gett mig själv. Hon blinkar åt mig och håller lite socker i sitt te.

'Perdón är ett jättefint namn.'

'Tack,' säger jag.

Mammas blick skjuter blixtar mot mig.

Ratatata.

'Perdón är ett mycket gammalt namn som knappt används längre,' säger jag. 'Nu för tiden hörs mest Sorry.'

- Hur skulle ni säga att Bianca förändras under den eftermiddag vi får ta del av? Vilka händelser är det som möjliggör denna förändring?

Alan:

- På vilka olika sätt påverkar Alans sjukdom hans tillvaro? Hur verkar den ha påverkat hans relation till andra?

Mamman:

- Vilken bild får vi av mamman genom Biancas beskrivningar? Finns det sånt som Bianca inte ser men som läsaren uppfattar – vad i så fall?

Pappan:

- Även om pappan inte är närvarande fysiskt under de timmar vi följer Bianca, tänker hon mycket på honom och deras relation. Hur har den förändrats? På vilka sätt är pappan del i förändringen och på vilka sätt är Bianca? Får ni någon känsla av om det är skillnad mellan pappans förhållande till Bianca och förhållandet till Alan? Hur i så fall?

Billie:

- Billie är Biancas stora idol – men hon visar sig också i verkligheten vara en person som får betydelse för Bianca. Vad skulle ni säga att det är som gör att Billie och Bianca i några korta replikskiften kan kommunicera med varandra om väldigt viktiga frågor, trots att de egentligen inte känner varandra alls?

Jazz:

- Jazz är en främmande – men välkommen – fågel hemma hos Alan och Bianca. På vilka sätt tycker ni att Jazz utmanar Biancas sätt att tänka och reagera?

Kommunikation

- I sina tankar prövar Bianca olika sätt att uttrycka sig om samma sak, till exempel när hon funderar över hur hon förväntas reagera på pappans nya förslag:

Jag tittar på mamma och frågar med blicken om hon förväntar sig av mig att jag ska ropa jippi efter att ha tänkt över pappas och Cruz nya plan i en minut och genast ska tycka att alltihop är / självklart / bra / inget problem / toppen.

Vad skapar det sättet att skriva för känsla hos er? Hur tänker ni om Biancas förhållande till sitt eget språk?

- Bianca är ofta tyst – utåt. Vilka olika strategier har hon för att handskas med sina starka känslor, när hon inte kan eller vill uttrycka dem i ord?
- Relationen med ”pappans Cruz” präglas på olika sätt av dålig kommunikation. På vilka sätt beskrivs svårigheterna, och vilka öppningar för en bättre kommunikation ser ni i texten?

- I texten talas ganska ofta om ”att vara tydlig”. Ge exempel på när kommunikationen blir ”otydlig”, och vad det för med sig, och exempel på när den beskrivs som ”tydlig” och vad det för med sig.
- Bianca avslutar eftermiddagen med att göra två viktiga lappar, en som ska ges till Cruz och en som ska ges till mamman. Vad tänker ni om de lapparnas betydelse, både hur de är utformade och vad de står för?

Fiktio n och verklighet

- Såpan *Här hos oss* upptar mycket av Biancas tankevärld. På vilka sätt använder hon karaktärer och händelser i såpan för att förstå sitt eget liv? Vilka repliker ”lånar” hon, och varför just dem? Är det här ett sätt att använda film, teater, litteratur som ni känner igen – i så fall hur, och när?
- I *Här hos oss* har karaktärerna bestämda roller och ett manus att följa. Hur är hemma hos Bianca, mamman och Alan?
- Firandet av det tusende avsnittet av *Här hos oss* minns Bianca tydligt, både en del av programmet och att hon såg det med sin pappa. Vad får den situationen för betydelse för henne?

De viktiga rummen

- Köket är ett viktigt rum för mamman, enligt Biancas beskrivningar. På vilka sätt speglas mammans och Biancas trassliga relation i Biancas beskrivningar av köket, hur det ser ut och vad som händer där? Det finns en kastrull med lingon som återkommer flera gånger – hur ser ni på dess betydelse?
- Alan leker ofta i poolkanten och på gräsmattan. Hur tycker ni att hans lekar hänger ihop med vem han är och hans livssituation? Hur förhåller sig Bianca till hans lekar på gräsmattan?
- Bianca har sitt hemliga gömställe i grannfruns trädgård. Vad betyder platsen för henne? Vilka symboliska betydelser skulle platsen, och att den tas bort, kunna ha i berättelsen?

Läs mer

Tyvärr finns mycket litet av Bart Moeyaert översatt till svenska, men sedan tidigare finns *Kärleken vi inte förstår* i svensk översättning. För den som behärskar tyska finns ett antal titlar att få tag på, bland andra *Brüder*, *Hinter der Milchstraße* och *Du und Ich und alle anderen kinder*.

Läsnyckeln är skriven av: Katarina Lycken Rüter, förstelärare vid Anna Whitlocks gymnasium på uppdrag av ALMA.